

Motion till riksdagen 2025/26:4184

av **Malin Björk m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2025/26:258 Ökad insyn i politiska processer

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår regeringens förslag till lag med bestämmelser om arbetsmarknadsorganisationers bidrag för partipolitiska ändamål.

Motivering

Centerpartiet anser i likhet med regeringen att allmänhetens möjlighet till insyn i politiska processer måste förbättras. Därför välkomnar vi de ändringar i lagen (2018:90) om insyn i finansiering av partier som föreslås. Dessa innebär att partier och andra som omfattas av lagen förbjuds att ta emot anonyma och utländska bidrag oavsett belopp, samt att partiernas redovisningsskyldighet utökas och att granskningen av regelverkets efterlevnad skärps. Centerpartiet välkomnar också regeringens förslag att införa en ny lag om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut. Den innebär att s.k. påverkansaktörer (lobbyister) ska registrera sig hos Kammarkollegiet och redovisa uppgifter om sin kommunikation med vissa politiska beslutsfattare.

När det gäller regeringens förslag om en ny lag med bestämmelser om arbetsmarknadsorganisationers bidrag för partipolitiska ändamål anser Centerpartiet däremot att det är högst tveksamt om lagen uppnår det angivna syftet, nämligen att säkerställa att bidrag för partipolitiska ändamål som utgår som en andel av medlemsavgifterna ska vara frivilliga för medlemmarna. Centerpartiet anser att skyddet för föreningsfriheten väger tyngre än de inskränkningar som förslaget medför, och som dessutom är mer långtgående än nödvändigt. Förslaget att införa en sådan lag ska därför avslås.

Om ärendets beredning

I juni 2023 tillsattes en parlamentarisk kommitté med uppgift att se över regleringen om insyn i finansiering av partier samt behovet av en reglering med krav på insyn i

kontakter mellan politiska beslutsfattare och lobbyister. I uppdraget ingick även att överväga om det bör införas särskilda krav på transparens och samtycke från enskilda medlemmar i samband med bidrag från organisationer på arbetsmarknaden till partier. Enligt ett tilläggsdirektiv skulle kommittén, oavsett ställningstagande i sak, även redovisa hur en författningsreglering med sådana krav på transparens och samtycke från enskilda medlemmar skulle kunna se ut. I det betänkande som lämnades till regeringen i maj 2025 (SOU 2025:52) fann kommittén att det inte bör införas några särskilda krav på samtycke från enskilda medlemmar när det gäller bidrag från organisationer på arbetsmarknaden till partier. Kommittén lämnade dock, i enlighet med tilläggsdirektivet, författningsförslag även i den delen.

Under beredningen har endast ett mindre antal remissinstanser yttrat sig över förslaget om en ny lag med bestämmelser om arbetsmarknadsorganisationers bidrag för partipolitiska ändamål. Det är inte förvånande, eftersom regeringen inte särskilt uppmanade remissinstanserna att yttra sig i denna fråga och kommittén ju inte fann skäl för att införa en sådan lag. Centerpartiet finner det anmärkningsvärt att beredningen av en sådant här lagförslag sköts på detta undermåliga sätt, och vi instämmer i vad Lagrådet konstaterat i sitt yttrande av den 24 mars 2026, att underlaget för lagförslaget är bräckligt, särskilt som de remissinstanser som uttalat sig huvudsakligen varit negativa till det.

En ny lag på området måste vara ändamålsenlig

Den nya lagen uppges syfta till att säkerställa att bidrag för partipolitiska ändamål som utgår som en andel av medlemsavgifterna ska vara frivilliga för medlemmarna. De nya reglerna är dock inte förenade med några sanktioner och det kommer, som Lagrådet konstaterar, att vara enkelt för den organisation som så önskar att kringgå regleringen. Ett annat syfte med lagen uppges vara att en medlem i en arbetsmarknadsorganisation ska kunna uttrycka att hen motsätter sig att organisationen lämnar penningbidrag till ett politiskt parti. Men enligt lagförslaget ska medlemmens förklaring inte lämnas till organisationen utan till en revisor, som inte ska vidarebefordra andra uppgifter till organisationen än en uppgift om det antal förklaringar som har lämnats. En medlems missnöje med ett beslut om bidrag kommer därför inte att nå fram till organisationen annat än som en anonymiserad uppgift om antalet förklaringar som har lämnats.

Mot bakgrund av det ovan sagda anser Centerpartiet det högst tveksamt om nyttan med regleringen står i proportion till det besvär och de kostnader som en lojal tillämpning av regleringen skulle medföra för organisationerna. Dessutom är den föreslagna regleringen mer långtgående än nödvändigt, eftersom den omfattar även organisationer som inte lämnar bidrag direkt kopplade till inbetalda medlemsavgifter. Att ge möjlighet för medlemmar i sådana organisationer att lämna en förklaring innebär att revisorerna i nämnda organisationer kommer att behandla känsliga personuppgifter utan att det finns några sakliga skäl för det. Detta riskerar att stå i konflikt med integritetsskyddet i GDPR och är onödigt betungande för organisationerna. Därtill kan det skapa en illusion hos medlemmarna i fråga om att deras ställningstagande får en praktisk betydelse.

En ny lag som inskränker föreningsfriheten

Den föreslagna regleringen innebär att lagstiftaren försvårar för en organisation – en förening – att använda organisationens medel för opinionsmässiga ändamål.

Begränsningen motiveras framför allt med den enskildes intresse av att hans eller hennes medlemsavgifter inte används för ett ändamål som medlemmen inte vill gynna.

Regeringens lagförslag innebär uppenbarligen en inskränkning i föreningsfriheten, och Centerpartiet konstaterar att det är osäkert om det är förenligt med Europa-konventionen. Arbetsmarknadsorganisationer har förvisso en särskild ställning på arbetsmarknaden, men de är samtidigt ideella organisationer som styrs på ett demokratiskt sätt. Enligt Centerpartiet väger skyddet för föreningsfriheten tyngre än skälen för att, på ett för svensk rättsordning främmande sätt, införa ett opt-out-system för enskilda i förhållande till demokratiskt fattade beslut i de föreningar de är medlemmar i. Det ska särskilt understrykas att det finns möjlighet för enskilda att på demokratisk väg påverka sina arbetsmarknadsorganisationer.

Malin Björk (C)

Daniel Bäckström (C)

Mikael Larsson (C)

Ulrika Liljeberg (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Muharrem Demirok (C)

Anna Lasses (C)

Kerstin Lundgren (C)